

Engagemanget kan inte pausa

Så påverkas det ideella engagemanget i Sverige av coronapandemin

*Jag vill dra mitt strå till
stacken i dessa tider.
Volontär*

/Volontärbyrå/

Civilsamhället mobiliserar

Förutsättningarna för organisationer i civilsamhället förändrades drastiskt för några veckor sedan när covid-19 slog till med full kraft. Organisationer har helt fått tänka om kring hur de ska bedriva sin verksamhet under rådande situation, och många står inför en mycket oviss framtid. Samtidigt är det ideella engagemanget viktigare än någonsin. Under denna liksom under tidigare kriser, som flyktingsituationen 2015, bränderna 2018 och nu coronapandemin 2020 ser vi att civilsamhället mobiliserar, ställer om och ställer upp. Organisationer hittar på innovativa lösningar, utvecklar sin verksamhet och delar erfarenheter med varandra. Vi ser att nytt engagemang väcks och många vill bidra.

Volontärbyrån driver sedan 2002 en digital förmedling av ideella uppdrag och verksamhet för att stödja och hjälpa organisationer att ta tillvara på engagemanget. Vi försöker även i detta läge skapa utrymme för organisationer att mötas, utbyta kunskaper och idéer och ger råd om hur engagemanget kan fortsätta trots fysisk distansering. Volontärbyrån har i denna rapport samlat de erfarenheter som organisationer, samordnare och volontärer har av engagemang under rådande coronapandemi. Det är hoppfullt att se att trots det svåra och osäkra läge vi befinner oss i, där många drabbas hårt, så är engagemanget starkt och kanske till och med starkare, med många engagerade och nya metoder för att tackla framtida kriser och utmaningar.

Jag känner djupt med de människor som påverkats av coronakrisen - hälsomässigt, humanitärt, ekonomiskt. Jag vill bidra på de sätt jag kan och visa solidaritet och trygghet i en tid där vi utsätts för större prövningar än någonsin tidigare.

Volontär

Många vill engagera sig i kris

Varannan vuxen svensk är ideellt engagerad. Det ideella engagemanget i Sverige är i relation till internationella mätningar mycket stort och stabilt, och vid stora händelser och samhällsliga kriser ser vi att många vill engagera sig och hjälpa till. Liksom under tidigare kriser har vi sett hur civilsamhället och alla dess ideellt engagerade människor är snabba att mobilisera. En viruspandemi får dock en extraordinär påverkan på engagemanget, eftersom vi inte får mötas på samma sätt. Samtidigt blir många av de insatser som frivilliga gör extra viktiga då fler drabbas ekonomiskt, blir ofrivilligt ensamma och behöver stöd och samvaro.

Jag känner att jag vill göra något nyttigt under denna mycket utmanande situation. Det känns märkligt att stå vid sidan om när många sliter.

Volontär

I denna kris som vi befinner oss i vill jag hjälpa till och göra något för samhället.

Volontär

En stor vilja att göra något konkret

Antalet besökare på Volontärbyråns sajt har ökat markant under de veckor som gått sedan coronaviruset fick fäste i Sverige, och många hör av sig till oss och vill hjälpa till. Antalet intresseanmälningar till ideella uppdrag var den senaste månaden dubbelt så många som under samma period 2019. Intresseanmälningarna till volontäruppdrag som kommer in via Volontärbyrån visar att många vill bidra på olika sätt och att det är extra viktigt nu att kunna göra något konkret i den osäkra och allvarliga situationen.

Många nya engagerade

Kriser verkar även kunna väcka engagemang hos människor som inte tidigare varit engagerade, såväl för att hjälpa specifikt coronadrabbade som inom andra områden.

Jag har tidigare inte varit verksam inom någon form av volontärbete, men alltid känt att jag varit intresserad av det men aldrig kommit till skott. Nu när verkligheten verkligen kom ikapp mig om vad det är som sker i världen så känner jag att jag vill bidra och ge tillbaka till vårt samhälle i dessa tuffa tider och även därefter.

Volontär

Vill hjälpa till med integrationen och känner ett kall för detta. Jag hjälper gärna andra i dessa tider och kan ej sjukvård så bidrar med det jag kan.

Volontär

Engagemanget skapar mening och motverkar egen ensamhet

Det ideella engagemanget betyder inte bara mycket för de som tar emot hjälp, utan även för de som engagerar sig. Volontärer vittnar om att det ideella engagemanget skapar meningsfullhet, gemenskap och en känsla av att kunna göra något konkret. Att engagera sig ideellt kan även motverka den egna ensamheten, något som blir ännu viktigare i en tid då vi behöver hålla fysisk distans till varandra. Så här säger en volontär: "Jag förlorade nyligen mitt jobb på grund av rådande omständigheter och har därmed mycket tid över. För mig är det viktigt att göra skillnad i samhället och hjälpa till där jag kan." Och så här säger en annan: "Jag har aktivitetsersättning och skulle må bra av att bryta isolering och göra någonting för andra."

Stor påverkan på ideella organisationer

Volontärbyrån har samlat in erfarenheter från drygt 130 organisationsföreträdare om hur ideella organisationer påverkas av pandemin. Vi har gjort flertalet enkäter och en rundringning bland organisationer. Nästan alla, 99 procent, anger att coronapandemin har påverkat deras verksamhet på något sätt. 85 procent säger att färre volontärer deltar i deras verksamheter än annars. Detta beror på att många aktiviteter har ställts in och därmed minskar behovet av volontärer, men även för att många volontärer tillhör en riskgrupp och inte kan delta på samma sätt.

Hälften av de svarande säger att de har behov av fler som engagerar sig. Det rör sig ofta om organisationer som gör särskilda stödinsatser till utsatta grupper och äldre, och här är omställningen i många fall fortfarande oviss. Föreningar behöver hitta sin väg i den rådande situationen och se över vilka resurser och möjligheter som finns tillgängliga för att svara upp mot de behov som uppstår.

Den öppna verksamheten i lokalerna är stängd, och därför har vi färre eller inga deltagare i verksamheten. Beroende på hur många och vad vår målgrupp har för stödbehov av uppsökande insatser som vi nu utreder, kan vi behöva fler volontärer som hjälper till med den verksamheten.

Organisation

Vi har pausat alla volontärdrivna verksamheter. Anledningarna är olika: de partners vi har (tex bibliotek) har sagt att vi behöver ta paus, många volontärer är lite äldre och vill inte riskera något eller att volontärer tycker att vi som organisation ska vara med och bidra till minskad spridning.

Organisation

Fler utsatta människor behöver stöd

Många organisationer arbetar för att stödja utsatta målgrupper som i kris blir än mer utsatta. De behöver därför fler volontärer nu och gör extra insatser under krisen. Andra organisationer har framförallt äldre som engagerar sig, människor som nu behöver hålla sig hemma. Ett exempel är många second-handverksamheter, som vittnar om att de behöver "vikarier" för sina ordinarie volontärer då många av dem är äldre och tillhör riskgrupper och därför söker man nu nya volontärer.

Samtidigt får vissa organisationer istället ändra sina uppdrag och göra insatser de vanligtvis inte gör då personer i deras målgrupp är oroliga och mår dåligt. Nästan 95 procent av de svarande anger att deras målgrupper påverkas av att organisationen inte kan genomföra sin verksamhet i samma utsträckning.

Många påverkas ekonomiskt

75 procent av organisationerna säger att deras ekonomiska situation har påverkats. Detta påverkar naturligtvis även engagemanget, och skapar en oro inför framtiden.

Ekonomiskt beror det på framtiden och hur det ser ut med bidrag för verksamhet som inte går att genomföra. All verksamhet flyttas fram eller anpassas digitalt. Men verksamheten bygger på möten och det är svårt att nå målgruppen till digitala möten.

Organisation

För tillfället känns det som att ingenting riktigt kan planeras och ingenting kan lovas.

Organisation

Kriser leder till innovation

Under tidigare stora händelser som exempelvis flyktingsituationen 2015 har Volontärbyrån sett att många av aktiviteterna som skapas under en kris kan leva vidare även efter att den mest akuta fasen passerat. Några av dessa initiativ brukar också etablera sig och så småningom vara upphov till nya organisationer. Ett exempel från hösten 2015 är organisationen "Refugees Welcome", som först startade som ett nätverk, och senare bildade förening och finns kvar än i dag. Nu ser vi att det mönstret upprepar sig och många väljer att starta nya initiativ och nätverk samt mobiliserar i sociala medier som Facebookgrupper och andra forum. Ett exempel är den nystartade föreningen "Coronahjälpen" i Linköping som mobiliserar lokalt för att hjälpa isolerade äldre.

Stor digital omställning

Många organisationer har behövt skjuta upp eller helt ställa in sina aktiviteter. Samtidigt har en stor del ställt om sin verksamhet för att göra saker digitalt eller med andra metoder. Många beskriver hur de har tvingats digitalisera sina verksamheter i enorm fart. Här har somliga organisationer ett försprång och är vana vid distansmöten och digitala hjälpmedel och processer. För andra är det en större utmaning med föråldrad teknik, och ovana användare. Många berättar också hur hela grunden i verksamheten, mötena mellan människor, blir lidande när vi inte får ses i samma utsträckning.

Många organisationer upplever även utmaningar i kommunikationen med volontärerna. Flera har fått helt tänka om kring intervjuer, introduktionsutbildningar och andra processer för nya ideella. Samtidigt kämpar flera med att hålla en god kontakt med sina befintliga volontärer och för de ideella att bibehålla engagemanget sinsemellan.

Våra volontärer vill på grund av oro för smitta utföra sina stöduppdrag hemifrån vilket påverkar möjligheten för dem att debriefa efter samtalen – det ökar därför risken att "ta med berättelsen hem.

Organisation

Vår verksamhet bygger på att facilitera möten mellan etablerade och nya svenskar. Vi har övergått till att uppmuntra till digitala möten men vi tror inte att dessa kommer bli lika bra som personliga möten.

Organisation

Så ställer organisationer om

Flera verksamheter har gjort digitala satsningar och skapat nya aktiviteter och uppdrag. Här nedan kommer exempel på hur organisationer i civilsamhället ställer om i sin verksamhet.

Anna från Yrkesdörren berättar

Yrkesdörren är en icke-vinstdrivande verksamhet med målsättning att förenkla för utrikes födda att skapa nätverk. Idén är att dörröppnaren möter den sökande och diskuterar allt från CV till sociala koder inom deras gemensamma bransch. Därefter förmedlar dörröppnaren två nya kontakter för fortsatta möten. Nu håller vi alla möten digitalt. Dessutom mobiliserar vi även ett stort antal pensionärer med lång arbetslivserfarenhet som nu är isolerade från samhället som följd av smittspridningen och matchar dem med utrikesfödda i behov av nätverk. Genom att skapa möten mellan pensionärer och utrikes födda tillvaratar vi en tidigare outnyttjad resurs i arbetet med att hjälpa utrikes födda personer in på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt bryter vi isoleringen och skapar unika möten mellan två målgrupper med olika erfarenheter som tillsammans kan skapa oanade nya lösningar för framtiden.

Shabnam från Majblomman berättar

Majblommans arbete med att motverka barnfattigdomen i Sverige tar inte paus! Vi valde att inte ställa in, utan ställa om till en digital insamling. Varje vår sedan 1907 har barn sålt majblommor. I år flyttas försäljningen till hösten för att minska risken för spridning av coronaviruset. Även om det är utmaning att ställa om och planera en ny typ av insamling så ser vi att de barn Majblomman finns till för behöver oss mer än någonsin. För att kunna stötta dem maximalt kommer vi även genomföra en digital insamling i vår. Den digitala insamlingen bygger på Majblommans princip om att många små bidrag gör stor skillnad. Vi är därför inte bara i behov av våra cirka 3400 volontärer runt om i landets 540 lokalföreningar och cirka 80 000 skolbarn som sålde majblomman förra året, utan till den digitala insamlingen rekryterar vi även företag, organisationer, ledare för barngrupper inom organisationer samt privatpersoner.

Fler exempel på hur organisationer ställer om

Civilförsvarsförbundet Sollentuna

Har tillsammans med Sollentuna kommun skapat ett system för att leverera mat och förnödenheter till kommuninvånare i karantän. Civilförsvarsförbundet tillhandahåller ett rullande schema med volontärer som hämtar och kör ut varor och kommunen ansvarar för att ta emot beställningar och administrera betalningar.

Erikshjälpen

Secondhandverksamheten har påverkats mycket, då 70 procent av de som annars är volontärer är i riskgruppen och kan inte hjälpa till ute i verksamheterna. De söker nu efter yngre volontärer som kan stötta upp ute i secondhandbutikerna runt om i landet.

Coronahjälpen Linköping

Nystartad organisation med syfte att vara behjälpliga för den målgrupp som tillhör riskgruppen. Individer kan få hjälp med inhandling av varor samt få mat hemkört till sig.

Göteborgs Stadsmission

En stor del av verksamheten är igång. De har behövt "byta ut" nästan alla volontärer eftersom de ordinarie volontärerna ofta är äldre. Många permitterade medarbetare från Volvo har anmält intresse för att engagera sig.

Mind

Har sedan tidigare "Äldrelinjen" som finns till för äldre som behöver samtala med någon. Under coronapandemin har de utökat sin verksamhet med fler volontärer som kommer kunna svara på fler samtal från äldre som sitter isolerade. Mind har tagit emot 70 procent fler samtal från oroliga äldre.

Mångfaldsbyrån Esmeralda

Håller i vanliga fall läxhjälp på flera skolor i Uppsala. Då de inte kan vara på skolor längre erbjuder deras volontärer istället läxhjälp via Facebookgrupper.

SeniorNet

Håller vanligtvis i IT-kurser för äldre som nu får ställas in. Istället erbjuder de IT-stöd via telefon till de som behöver det.

Hela Människan Stockholm

Stänger inte verksamheterna för utsatta människor utan delar ut smörgåspaket och matlådor utomhus. Volontärer som är äldre stannar hemma och yngre krafter är engagerade.

Volontärer berättar

Anita, volontär för Uppsala Stadsmission

Jag är engagerad nu sedan två och ett halvt år i Uppsala Stadsmission. Jag kör runt varje tisdag med deras matbil och hämtar upp livsmedel från olika butiker och levererar det till matcentraler där andra volontärer packar till personer som hämtar dem. Jag märker att engagemanget har ökat under corona. Stadsmissionen får mycket fler bidrag från restauranger till exempel. Det har även blivit mer för mig personligen. Tidigare har jag varit aktiv en gång i veckan och sedan har jag arbetat med mitt vanliga jobb resten av dagarna. Nu får mina kunder i mitt vanliga jobb vänta lite för jag prioriterar de här uppdragen först.

Per-Erik, volontär för Ny Gemenskap

Jag har varit volontär på Söderkaféet i Söderhöjdskyrkan och på Västberga under flera års tid, där vi delar ut frukost för hemlösa varje dag. För mig är det väldigt meningsfullt att engagera mig, och det ger mig mycket i form av sociala kontakter. Corona har verkligen påverkat hur vi arbetar nu – vi har nu behövt flytta frukostutdelningen utomhus och håller "coronaavstånd" från varandra. Tyvärr har den sociala kontakten minskat, och det är svårt för de som redan är mest utsatta av alla.

Lisa, volontär för Nya Kompisbyrån

Jag har blivit volontär väldigt nyligen och ska engagera mig som informatör och ta kontakt med skolor, arbetsplatser, föreningar mm. för att sprida information och åka ut och berätta om Nya Kompisbyrån. På grund av den nuvarande situationen med coronaviruset, så kommer jag just nu fokusera på att samla in information och kartlägga vilka kanaler vi kan nå ut i digitalt och så småningom genom fysiska träffar. Och såklart har jag blivit fikakompis också! Vi tänkte ses och promenera i Malmösolen!

Isaac, volontär för Refugees Welcome Stockholm

Jag håller i programmeringskurser för nyanlända och även innan rådande corona-tider använde vi oss av digitala tjänster för att skriva och dela kod. Därför har det varit relativt enkelt att byta till onlinelektioner för oss. Många elever har inte tillgång till dator hemma. Så vi har satt upp ett system där elever kan låna dator för att kunna inkludera alla även i onlinelektionerna. Det har varit fint att se alla kreativa idéer och arbete för att kunna erbjuda allting från kreativt språkkafé till föreläsningar och lektioner online, det går att vara volontär även i dessa corona-tider!

Engagemanget kan inte pausa

Coronapandemin har onekligen förändrat förutsättningarna för majoriteten av Sveriges ideella organisationer. Den isolering och distansering som har skett till följd av myndigheternas rekommendationer har slagit hårt mot bland annat de föreningar som driver kafé- och butikverksamhet samt de som arrangerar fysiska mötesplatser. Utöver de ekonomiska konsekvenserna så har det även skapat utmaningar för organisationerna att nå och hjälpa de människor de arbetar för. Många människor i utsatthet har fått det ännu värre, och i takt med att arbetslösheten ökar ser organisationer redan att de sociala utmaningarna ökar. Här kommer det ideella engagemanget att framöver spela en ännu viktigare roll i att stötta och hjälpa.

Människor är fantastiska på att mobilisera i kris. Det såg vi under flyktingmottagandet 2015 och skogsbränderna 2018 och det ser vi även nu. Men nu har vi andra utmaningar, eftersom vi inte kan träffas i samma utsträckning. Vi ser att organisationer ställer om och anpassar sina verksamheter till de nya förutsättningarna. Volontärer engagerar sig i telefon- och chattjourer för att stödja ensamma och isolerade äldre och delar ut frukost till hemlösa utomhus istället för inomhus. Vi ser också att nya initiativ startar, som digitala språkfikor och läxhjälp online, och där många vill engagera sig. När mycket i vårt samhälle har behövt dra ner och ställa in kan det ideella engagemanget inte pausa utan är viktigare än någonsin. Det ger hopp att se att så många går samman och vill hjälpa till.

Maria Alsander,
verksamhetsledare Volontärbyrån

Om Volontärbyrån

Volontärbyrån hjälper människor och ideella organisationer att hitta varandra. Vi gör det genom att förmedla ideella uppdrag och genom att utbilda och stödja föreningar i frågor om ideellt engagemang. Volontärbyrån har funnits sedan 2002 och är en ideell verksamhet inom intresseorganisationen Forum – idéburna organisationer med social inriktning.